

Звиняцьковський В.Я., к.філол.н.

(Київ, Ін-т літератури НАН України)

**СУЧАСНИКИ “ВЕЛИКОЇ ДИДАКТИКИ”.
ІНТЕГРАТИВНО-ВИХОВУЮЧЕ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ НАУК
ЯК ПРОБЛЕМА УКРАЇНСЬКОЇ
/ЄВРОПЕЙСЬКОЇ/ ПЕДАГОГІКИ
XVII-XX СТОЛІТЬ**

Omnia sponte fluant, adsit violentia rebus
/девіз Я.А.Коменського з Opera didactica omnia, 1657/

Доба “високого Відродження” у слов’янських народів мала багато спільного і багато несхожого на відповідний культурний період у Західній Європі. Початок XVII ст. /пор. інтелектуалів при празькому дворі Рудольфа II і в оточенні гетьмана Сагайдачного/ засвідчив тут мало не всі його стадії, від класичного гуманізму до новітнього маньєризму. Улюблений маньєристичний /але давньогрецький - “критський” - за походженням/ образ *світу як Лабіринта, а духовної культури як трагічно тонкої Аріадниної нитки* став водночас і символом життя Я.А.Коменського, і символом діяльності професорів та учнів Києво-Могилянської колегії: барокового життя, барокової науки на суперечливому тлі історії Чехії, України, цілої Європи XVII ст.

Парадоксально, але ця “слов’янська” науково-педагогічна традиція з її ніби фаталістичним світоглядом (*Omnia sponte fluant...*), з гуманістичного погляду кінця XX ст., є більш “гуманістичною”, ніж класичний гуманізм західного Відродження XV-XVI ст. та пов’язаного з ним західного Просвітництва XVIII ст./ з погляду якого, навпаки, XVII ст. є мало не реставрація “небезпечного фанатизму” середньовіччя - П.Бейль про Я.А.Коменського/. Причини дві:

1) Ставлячи вищою метою науки саму людину /мета освіти: “познати себе, володіти собою, зпрямувати себе до Бога” - Я.А.Коменський/, “барокові гуманісти”- слов’яни знаходять практичний вихід з “лабіринту страстей” до “Божественного світла” - або, як писав вихованець Києво-Могилянської колегії С.Полоцький :

Звезды во человецех воли не враждают,

Токмо страсти плоти нечто преклоняют
/тобто: перемагаючи “страсті” за допомогою освіти-виховання, людина перемагає й “фаталістичну” визначеність свого життя/.

Пор. відповідні тези Коменського, а також Гізеля, Барановича та ін. київських професорів.

2) "Синкретичний" метод пізнання, запропонований у "Великій дидактиці" Коменського, у теософських трактатах та риторичних курсах І.Гізеля, І.Галятовського, Л.Барановича, зрештою, у "Букварях" С.Полоцького /який був і одним з перших пропагандистів ідей Коменського/, на протилежність "класичним гімназіям" західних гуманістів /всупереч загальній думці наша сучасна школа - такого ж типу, а не "школа Коменського"/, на ділі забезпечує врахування віку /пор. Ж.Піаже про Коменського/, потреб, інтересів учня.

Семчинський С.В., д.ф.н., проф.

(Київ, Національний університет ім. Т.Г.Шевченка)

ДО ДИСКУСІЇ ПРО РІК НАРОДЖЕННЯ ПЕТРА МОГИЛИ

У могилознавстві /цей термін уперше вжив А.Жуковський/ ще залишаються дискусійні проблеми. До таких належить питання про рік народження Київського митрополита, про його освіту і про місце її одержання, про його екуменічні ідеї об'єднання церков, зокрема про його позицію в суперечках між Сходом і Заходом і, можливо, навіть про його ранню і несподівану смерть.

У нашій доповіді увага акцентується на перших двох дискусійних питаннях.

1. Про дату народження Петра Могили. Дослідники називали різні роки XVI сторіччя як рік його народження - 1590, 1594, 1596, 1597, але останнім часом пропонується 1574 рік. Єдиним письмовим джерелом, яке містить рік народження Петра Могили, є срібна пластина з епітафією митрополита, яка була прикріплена до його труни в 1647 році і яка була знайдена в руїнах Успенського собору Києво-Печерської лаври в 1982 році археологічною експедицією під керівництвом В.Харламова. На пластині рік народження записаний кириличними літерами, дві з яких читаються легко, а третя являє собою незвичайне сполучення літер у цифровій функції. За гіпотезою проф. О.І.Білодіда цей запис слід читати "1574". Однак таке прочитання суперечить фактам біографії і самого Петра Могили і членів його родини. У тексті епітафії йдеться про те, що П.Могила "вік свій молодий /підкреслення моє - С.С./ пристойно провадив на службі воєнній.... ставаючи одважно з своїм власним людом воєнним під Хотиним проти турчина". Якби П.Могила народився 1574 року, то йому під час Хотинської війни було б майже